

Romano hangos

15re

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 16 • ČÍSLO 2 • VYŠLO 31. BŘEZNA 2014

Miliony v projektech: dobrodiní pro Romy?

Programy na podporu sociální integrace, kulturní projekty, podpora romské mládeže nebo vzdělávání. To jsou nejčastější oblasti, kam z veřejných i soukromých zdrojů „tečou“ prostředky na projekty, jejichž cílem je řešit tzv. „romský problém“. Od roku 1990, kdy sem začala proudit první vlna podpory od Spojených států, uběhlo 24 let. Proinvestovaly se miliardy korun, globálně vzato, situace se nelepší. Proč?

Umělá nabídka

Jedním z důvodů je fakt, že programy a projekty ne vždy odpovídají reálným potřebám lidí a komunit. Aktivistka Ivana Čonková v rozhovoru pro Novinky.cz uvedla příklad: „Podle mě není možné, abychom v jednom městě v jednom roce museli rušit přípravné školky pro romské děti z důvodu nedostatku financí, a zároveň jsme měli třeba 200 tisíc na festivaly romské kultury.“ Výsledek? Umělá nabídka neodpovídající reálné poptávce.

Objevování Ameriky

Další potíž nastává, když projektovou podporu získávají instituce, které s Romy nepracují a neznají jejich reálnou situaci ani je samotné. Stačilo, že dobře napsaly projekt. Romové a aktivisté v jednom bývají pak velmi často oslovováni k tomu, aby fungovali jako most mezi organizací a komunitou. Zjednodušeně by se dal tento přístup popsat jako výzva „objevili jsme Ameriku, teď potřebujeme Romy, kterým ji ukážeme.“

Cesta do pekla je dlážděná dobrými úmysly.

Terčem kritiky se v posledních letech stává také systém, ve kterém jsou Romové vnímáni jako klienti sociální podpory. Organizace fungující v roli odborníků, které pomáhají Romům s řešením konkrétních problémů, pak podle kritiků Romy udržují v pozici slabších a málo informovaných. Náročná práce tisíců lidí v sociálních službách nelze být brána na lehkou váhu. Systém postavený na dobrém úmyslu, kde však chybí přenos kompetencí, je ale třeba měnit.

Po nás potopa

Potíž projektů, jejichž doba trvání je omezena, je také v tom, že jsou pouze dočasné. Podpora pracovního místa na dva roky, podpora rodin, které dají dítě na nesegregovanou školu pak na tři. A co potom? Pak už nic. „Po nás potopa“ je princip projektů, které vykazují svou trvalou udržitelnost často spíše formálně, na papíře. Skutečný dopad na životy lidí v dlouhodobém měřítku ale chybí.

O Romech bez Romů

O tom, jak dané dotační tituly vypadají, kdo z nich bude čerpat a na co, rozhodují většinou státní úředníci, případně zaměstnanci nadací nebo úředníci Evropské unie v Bruselu. Vzdálenost těchto rozhodovacích procesů od lidí, kterých se týká, je nesmírná. V polovině března to kritizovala česká romská aktivistka působící v Bruselu, Gabriela Hrabaňová v souvislosti s 3. Romským summitem. „Fakt, že tato vysoká politická událost není organizovaná pro Romy ani s Romy a nebere v úvahu významnou roli romské občanské společnosti v procesu tvorby politik a jejich implementace, je terčem kritiky mnohých neziskových organizací. Romské neziskové organizace by měly být nedílnou součástí tohoto procesu,“ řekla ve svém komentáři publikovaném na Romea.cz.

Dveře otevírá jen politická vůle.

Tou daleko nejdůležitější příčinou nefunkčnosti projektové podpory Romů, tak jak ji známe a využíváme, je však nedostatek politické podpory. Bez politického tlaku a vůle k prosazení zásadních zákonů, se není možné hnout z místa, není možné pracovat systematicky. Poučením nám může být skutečnost, že kvůli špatnému čerpání strukturálních fondů bude Česká republika vracet Evropské unii jen v roce 2014 celých 25 miliard korun. Důkaz toho, že systém selhal, by měl být mementem pro novou vládu i samosprávy, které vyjdou z podzimních voleb. Peníze definitivně ztracené jsou snad ještě horší, než ty uměle profinancované. **Alica Heráková**

„Jsme hrdí Romové a stejně hrdě jsme reprezentovali i naši zemi.“

Děti z projektu Bojovat srdcem sklidily za ukázky capoeiry bouřlivý potlesk.

Foto: Lenka Grossmanová, Muzeum romské kultury

Sál nabitý k prasknutí, televizní štáby a kamery, romské sportovní hvězdy i desítky návštěvníků a zvědavých dětí z okolí muzea. O tom, že název nové výstavy Muzea romské kultury Svět bez hranic. Romové a sport, platí, se přesvědčili všichni návštěvníci vernisáže, která se konala ve čtvrtek 20. března v Brně.

Otevření výstavy, která poprvé v historii ukazuje uceleně téma romských sportovců a jejich úspěchů v bývalém Československu i dnešní České republice, přitáhlo jak pozornost médií, tak i Romů samotných.

Dav rozehrálo vystoupení dětí z projektu Bojovat srdcem, které předvedly ukázky z efektního bojového umění capoeira. Po nich vystoupila pravá „celebrita“ vernisáže, jedenáctiletý mistr Evropy a vicemistr světa v kickboxu, Patrik Kroščen. Při jeho vystoupení, které se podobalo scénám z bojových filmů typu Tygr a drak, v sále nikdo nedýchal.

Zlatým hřebem vernisáže bylo uvedení první části dokumentárního cyklu Svět bez hranic. Romové a sport o romsko-československých boxerských školách, talentech

a úspěších. „Jsme Romové hrdí na svoje kořeny, ale reprezentovali jsme stejně hrdě Československo, naši zemi,“ zaznělo v dokumentu od Jana Baloga, špičky československého boxu, který ve svém klubu Palaestra Praha vychoval již několik generací nejen romských boxerů. Rozhovor s Janem Balogem přinášíme níže.

Samotná, interaktivně pojatá, výstava skládala obrovský úspěch a její návštěvnost již od prvních dnů překvapuje. V Muzeu romské kultury je k vidění až do 21. září.

(ali)

Palaestra – vítězem může být každý, i když zrovna nestojí na stupni vítězů

V rámci přípravy výstavy Romové a sport natočili pracovníci muzea s vybranými sportovci rozhovory o jejich kariéře. Mnozí dříve aktivní sportovci dnes předávají své zkušenosti a znalosti nejmladší generaci. Sociálně znevýhodněným se

tak snaží pomoci zařadit se do společnosti. Sport představuje ideální způsob, jak naučit děti trpělivosti, pravidelnosti, ale i odříkání, přijímat úspěch i porážky. Pravidelné tréninky a sportovní vyžití však
Pokračování na str. 6

Jan Balog pózuje před vlastním portrétem.

Foto: Lenka Grossmanová, Muzeum romské kultury

z obsahu

Téma čísla:

financování projektů
strana 1 a 3

Boxer Jan Balog
strana 1 a 6

Vzpomínky na rodinu/ Amari fameľija
strana 4

Kalendárium z dějin Romů
strana 6

Konkurz na šéfredaktora
strana 8

zprávy

PRAHA – Liga lidských práv podala trestní oznámení na Generální inspekci bezpečnostních sborů (GIBS) kvůli údajnému zneužívání pravomoci. Údajně úmyslně nevyšetřuje některé případy policejního násilí. Mluvčí Ligy lidských práv Dan Petrucha uvedl: „Z naší analýzy vyplývá, že ředitel GIBS Ivan Bílek a jím dosazené vedení naprosto selhali. Máme také poznatky o zneužívání statistických odměn uvnitř inspekce a o dalším nekalém nakládání s majetkem. Selhala také sněmovní kontrola inspekce i kontrolní mechanismy některých státních zástupců, kteří kryjí nezákonnou činnost GIBS.“

BRUSEL – Komisař Rady Evropy pro lidská práva Nils Muižnieks zaslal premiérovi Bohuslavu Sobotkovi dopis, vyjadřující znepokojení nad protiromskými akcemi v ČR. Připomíná, že jen v loni bylo fyzicky napadeno 22 Romů. Premiér ve své odpovědi napsal, že jeho vláda se bude stavět proti násilí a diskriminaci vůči Romům, bude se snažit řešit příčiny jejich marginalizace včetně anticiganismu.

PRAHA – Senátoři schválili novelu proti kupčení se sociálním bydlením. Novela má zajistit, aby vlastníci ubytoven dostávali doplatky na bydlení výhradně na jednu místnost nebo byt, nikoliv na počet ubytovaných. „Chci podpořit tento návrh, protože odmítám byznys s chudobou,“ prohlásila senátorka za sociální demokraty Gajdůšková. Senátoři by rovněž chtěli vrátit veřejnou službu pro nezaměstnané. Tentokrát však navrhuje v rámci zákona o hmotné nouzi, aby za vykonanou práci pro veřejnou službu byli odměňováni. Tím by bylo vyhověno i Ústavnímu soudu, který veřejnou službu zamítl, ovšem proto, že nebyla odměňována a stavěla její vykonavatele do postavení nedůstojného.

PRAHA (Sněmovna) – Poskytujeme našim čtenářům obrázek o tom, jaké volební výbor sněmovny volil nové členy do Rady České televize. Masarykovou univerzitou v Brně byla nominována také Jana Horváthová, nebyla však poslanci vybrána. Olga Sommerová o tom v MFD dne 18. března napsala: „Navzdory vládně proklamované podpoře rozvoje romské kultury a identity jako přirozené součásti integrace odmítl volební výbor vzdělanou romskou osobnost, doktorku Janu Horváthovou, která má manažerskou zkušenost ředitelky Muzea romské kultury a profesí je dramaturgyně České televize. Nominovala ji prestižní Masarykova univerzita. Podle jakých hodnotových kritérií jste, páni poslanci, upřednostnili Občanské sdružení Křejského Lečkova, Středočeskou asociaci manažerek a podnikatelek STAMP či Základní uměleckou školu v Dobřichovicích před Masarykovou univerzitou v Brně a Českým filmovým a televizním svazem? ... volební komise jednoznačně prokázala svou nevzdělanost, nekulturnost a intrikářství.“ (kh)

Dětské okénko

Vzniká rubrika, kterou mohou tvořit samy děti svými texty, kresbami, zprávami o tom, co se kde děje. Děti, posílejte nám svoje příspěvky. O pomoc s jejich tvorbou můžete požádat i svoje učitele, rodiče...

Svět očima dětí

Od začátku března v Muzeu romské kultury probíhá Fotokroužek s lektory Ondřejem Šálkem a Jakubem Niesnerem. Děti z kroužku do každého čísla Romano Hangos vyberou jednu fotografii, která bude dokumentovat, jak vidí svět kolem sebe. Pro začátek fotografie dětí a lektorů z Fotokroužku.

Zleva: Enrico Lázok, Radek Horváth, Filip Horváth, Ondřej Šálek, Jakub Niesner, Natálie Čonková a Renata Tulejová, Brno, 2014.

Foto: Iveta Ferencová

Týden města v Brně, zapojte se!

Ve městě Brno jsem získala svoje první zaměstnání v oboru, poznala jsem svého manžela, jako vesnička jsem si pomalu zvykala na rušný život ulic, zjistila jsem výhody dostupnosti a výběru služeb (doprava, obchody, školy, zdravotnické služby apod.), poznala jsem kulturní život, kouzlo brněnských kaváren a rozjezdy nočních tramvají. Ovzduší ve městě za moc nestojí, ale vyvážily to jiné kvality naplňující potřeby našince, mít práci, mít spokojenou rodinu, poznat nové známé a kamarády. Brno mě velmi zaujalo, mám tohle město ráda.

Na co jsem si zatím nezvykla a také mi to vadí, jsou odměřené projevy lidí na ulici a projevy averze majority vůči etnickým menšinám a naopak. Nejvíce znatelně to člověk vnímá na ulici Cejl a v okolních uličkách, kde žije značná část Romů, Vietnamců. Když jedu v tramvaji od zastávky Tkalcovská nebo Körnerova, čas-

to vidím, že když nastupují Češi, jsou na těchto místech více zamračení nebo jsou na pozoru před možnými kapsáři. Nebo jsou lidé často pobouřeni, že Romové v tramvaji hlasitě mluví. Každý by si měl dávat pozor, ale na tomhle místě si lidé dávají větší pozor než jinde, protože tu žijí Romové. Zda měl někdo z nich špatné zkušenosti, to nevím, nechci soudit. Ale vím, že obavy jsou většinou zbytečné, krádež nebo jiný kriminální čin se může stát kdekoliv.

Vím, že na tomhle místě, jako kdekoliv jinde, žije hodně slušných lidí, kteří nechtějí být posuzováni podle těch, kteří se neumí chovat, kradou, chlastají nebo berou drogy. Žije tu hodně pracovitých a talentovaných lidí, kteří žijí příkladný život. Co je snižuje v jejich postavení, to je fakt, že jsou to Romové. Romové žijící v téhle lokalitě jsou permanentně negativně nálepkováni. Důsledkem takového jednání je mnohokrát oboustranná averze lidí z jiných městských částí Brna, která nahlodává mezilidské vztahy.

Myslím si, že vždy se dají problémy řešit, hlavně když začne s řešením aspoň jedna strana. Ve zmíněné lokalitě Brna nebydlím, ale pracuji tu, proto bych ráda na tomto místě přispěla ke zlepšení sousedských vztahů a poukázala na nesmyslnost předsudků a obav lidí před něčím, co je může potkat kdekoliv. A také chci apelovat na ty, kteří kazí dobré jméno a postavení všech Romů, aby brali ohled na své

okolí a respektovali pravidla slušného chování.

Velmi dobrou příležitostí by bylo zapojit se do projektu (Tý)den města, který se v Brně bude konat v květnu. Já, ty, my se můžeme do akce zapojit taky. Třeba vyjít na ulici, aby nás kolem procházející nebo jedoucí v tramvaji viděli, třeba jak snídáme na chodníku se sousedy. To, co děláme uvnitř – doma, bychom dělali na ulici, pracovali, vařili, obědvali, pili kafe nebo odpočívali, hráli si s dětmi, pozvali sousedy na jídlo, udělali bleší trh, nebo jenom seděli před barákem na židli. Záleží na vaší fantazii a možnostech.

Podobné aktivity a činnosti budou dělat obyvatelé města Brna i v jiných městských částech. Všechny akce, které budou součástí programu (Tý)den města, koordinuje nadace Partnerství ve spolupráci s dalšími neziskovými organizacemi, které komunikují i s Magistrátem města Brna, třeba o povolení k záboru veřejného prostoru. Tahle akce je čistě dobrovolná, bez finanční podpory. Máte-li o akci zájem, kontaktujte mě, prosím, na emailu: vzdelavani.prospect@gmail.com, společně můžeme začít bourat bariéry a stavět na ulici Cejl, Bratislavská, Francouzská a dalších ulicích v Brně tradici důvěry a tolerance v duchu dobrých sousedských vztahů. Ať se nám tu všem žije krásně, svobodně a bez předsudků.

Margita Rácová,

Vzdělávání Pro-spect, o. s.

Jak nejlépe připravit dítě na školu?

Přípravné třídy na Osmecu nabízí odpověď.

Přípravné třídy na Základní škole a Mateřské škole nám. 28. října fungují velmi dobře již řadu let. Hovoří o tom především úspěšnost našich dětí v prvních třídách. Děti z přípravných tříd jsou na školu připraveny výrazně lépe než děti, které nastoupí do školy bez předškolní přípravy. Struktura výuky, menší počet dětí ve třídách a přítomnost asistenta pedagoga také dává prostor k individuálnější a intenzivnější přípravě dítěte, než je tomu v mateřských školách.

V přípravné třídě na Osmecu děti nesedí v lavicích a neposlouchají jen učitele před tabulí, ale pracují samostatně s podporou učitele a asistenta na úkolech v centrech aktivit. Děti chodí do přípravné třídy na čtyři vyučovací hodiny denně. Všechny výukové činnosti jsou pro ně připravovány hravou formou, se zapojením pohybových aktivit, didaktických her či relaxace. Vždy se ale jedná o cílený rozvoj dovedností, které budou děti potřebovat ve škole – jemnou a hrubou motoriku, grafomotoriku, sluchovou analýzu a syntézu, zrakové vnímání, předmatematické dovednosti apod. S dětmi chodíme také ven na tematické vycházky do okolí, navštěvujeme divadlo a planetárium. Zbývá prostor i na volnou hru, k níž mají děti k dispozici hračky, skládačky, knihy a encyklopedie, divadlo nebo stavebnice.

Zdarma nabízíme logopedickou péči a účast na Edukativně stimulačních skupinách, které probíhají dvakrát týdně v odpoledních hodinách. Do skupiny šesti až osmi účastníků jsou zařazeny děti na základě zájmu rodičů. Ti se účastní

Z přípravné třídy Edukativně stimulační skupiny

Foto: ZŠ a MŠ nám. 28. října, Brno

každé lekce společně s dítětem, aby získali dovednosti k následné domácí přípravě. Pravidelné setkávání učitele, rodiče a dětí je také velmi příjemnou událostí. Děti se před svými rodiči více snaží a dosahují tak lepších výsledků. Účast ve skupinách je u nás na škole zcela zdara-

ma včetně výukových materiálů, a to díky podpoře z projektu Model, který je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Přijďte se za námi podívat!

**Barbora Glogarová,
Zdeňka Párová**

Naše želízko v ohni!

Muzeum romské kultury se už více než deset let věnuje doučování asi pěti desítek dětí, které žijí v okolí muzea. Naši svěřenci postupně dorůstají... Jedním z takových „dětí“ je i slečna **Marcela Horváthová**. V současné době se připravuje na přijímačky (22–23. 4.) na Střední odbornou pedagogickou školu v Brně, obor Předškolní a mimoškolní pedagogika. Pro jistotu složí zkoušky i na Střední průmyslovou školu elektrotechnickou a informačních technologií, obor Sociální činnost. Držme palce!

Anketa: Je systém financování projektů pro Romy efektivní?

Milan Horváth
muzikant, Praha

Určitě ne, finance se dostanou Romům tak z jedné třetiny! Různé neziskovky si za ty peníze musí vybavit kanceláře, platit nájem. Také je hodně neromských organizací, které pracují s Romy i Neromy, a peníze z projektu splynou dohromady. Je to taková zažitá praxe, když někde chybí, tak se to musí zalepit z jiného projektu. Klientů neziskovek stále přibývá, je to divné. Asi jsou Romové pro někoho dobrý byznys.

Jana Vejplachová

výkonná ředitelka SRNM, Brno

Není efektivní, protože celkově není provázaný, např. někde ti řeknou, že si musíš dofinancovat projekt z města, ale nikdo ti nezaručí, že od města něco dostaneš, a pak máš problém, taky sice musíme projekty přesně napasovat do výzev, i když bychom něco chtěli dělat jinak a z naší zkušenosti i lépe, nemůžeme. Neexistuje sjednocený systém vykazování dat, i když si mnoho projektů zakládá právě na datech, která mají dokázat, že se něco dělá, ale každá organizace si nastavila svůj způsob vyhodnocování. Často pak zpětně donátoři chtějí další data, která třeba vůbec nebyla systematicky uchovávána, a je velmi těžké rok a půl zpátky je získat. Často jsou peníze na zbytečnosti, ale chybí na podstatné věci, např. donátor ti dá s radostí 10 tisíc na pastelky do výtvarného kroužku, ale ani tisícovku na člověka, který by tam s těmi dětmi byl.

Lukrecius Chang
rapper, Karviná

Financovat podle toho, co a za jakým účelem. Každý projekt musí mít začátek i konec. Podle mě je to v pořádku, že lidi jsou aktivní, že Romové jsou taky vidět, že něco dělají. Podle mě je nejlepší projekt Romský mentor.

Irena Eliášová

spisovatelka, redaktorka romských periodik, Mimoň

Je mi známo, že se zakládají všelijaké organizace pro Romy. Žádají dotace jen kvůli tomu, aby se věnovali dětem, aby z nich cosi bylo! To je jen záminka, když dostanou dotace od státu, tak to užijí pro sebe!!! Nadělají dluhy, a to, co by měli opravdu dělat, ani náhodou. Státní dotace bych více užívala na studia pro romskou mládež!

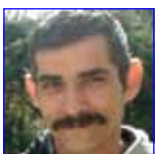
František Lacko

sanitář ve Fakultní nemocnici Motol, Praha

Není, nad projekty neexistuje žádný dohled. Stávající vedení pro romské otázky v rámci Evropské komise je směšné. Největší problémy v procesu sociálního začleňování Romů se týkají neschopnosti, nekompetence a nedostatku politické vůle na úrovni národních vlád. Existují řešení, ale díky silnému anticiganismu a korupci je to mnohem komplikovanější proces, než je řešení stávajících problémů v rámci Evropské komise (EK). Řada neziskovek se jen veze, kdo z nich někdy viděl nějakýh Roma? Je spousta prospěšných projektů, které se nerealizují, proč?

Josef Cisár

pracovník Charity, Litvínov

Není. My, obyčejní Romové, nevíme, kam jdou dotace pro Romy. Ty miliony by měly jít do vzdělání, pro děti, do školství. Do poradenství, aby ve všech městech, kde Romové žijí, byly bezplatné právní poradny pro bytovou problematiku a zaměstnanost našich lidí.

Miroslav Šarkozi

pracovník Charity Janov

Je malá informovanost, kam ty peníze jdou. Je nutné podporovat centra vzdělávací pro romské občany, zejména pomoc mladým lidem. Dotovat a rozvíjet romskou kulturu, řešit velkou nezaměstnanost. Setkáváme s diskriminací ze strany zaměstnavatelů. Mě osobně odmítali kvůli romskému původu. Rád bych pomohl v těchto věcech ostatním Romům. My Romové rozumíme svým více jak gadžové. Měli bychom sami rozhodovat při financování romských projektů.

Jan Horváth

romský básník, Litvínov

Nikdo z nás není dokonalý, jsme jen lidé a děláme chyby. Je to lidské. Jenže řešit tzv. romský problém je velice složitá záležitost. Některé projekty dotované státem, potažmo Evropskou unií jsou potřebné, jako např. Romské muzeum v Brně, vydávání romského tisku, rozvoj kultury, romské festivaly atd. Je také pravdou, že i tato společnost, byť je většinou protiromsky zaměřená, těží z tzv. romských peněz. Za ně se opravují ulice, chodníky, budují parkoviště, dětská hřiště pod záminkou pomoci Romům. Jak ta pomoc pak vypadá, víme všichni. Přeplněné ubytovny, rostoucí nezaměstnanost romského etnika, vznikající vyloučené lokality a ghettá. Romové jsou na pokraji zoufalství, bez práce a budoucnosti. Suma sumárum – efektivita pomoci žádná.

Jiřina Bradová

kancelář hejtmána, Zlínský kraj, Zlín

Málo se kontroluje efektivita a především dopad podpořených projektů, a to také např. z MŠMT, MPSV, MV, Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny. Zlínský kraj vypisuje od roku 2004 dotační titul na integraci Romů. Každý rok se také provádí kontrola podpořených projektů jak finanční, tak i obsahová. Již několikrát se stalo, že žadatel vracel část dotace, která mu díky kontrole nebyla uznána. Ve smlouvě o přidělení dotace máme tabulku, do které žadatel musí uvést výstupy, měrné jednotky a závazné hodnoty. Pokud nebudou všechny uvedené měřitelné ukazatelé výstupů (každý jednotlivě) naplněny alespoň na 95 %, bude vedeno proti žadateli sankční opatření pro nedodržení podmínek smlouvy ze strany příjemce. Vládní instituce nemají dle mého názoru nastavený systém kontroly a hodnocení efektivit. Není tudíž známo, která opatření měla skutečný vliv na zlepšení situace Romů, ani jaký počet Romů byl příjemcem podpory. Problémem je také krátkodobé financování projektů, nezajišťuje jejich efektivitu. Organizace pak pracují třeba jen 8 měsíců v roce. Čekají dlouho na zaslání dotací, protože od vyhlášení do obdržení dotace uplyne dlouhá doba. Víceleté projekty by organizacím usnadnily činnost a Romům by to přineslo daleko větší užitek.

Jelena Silajdžić

ředitelka o. s. Slovo 21 a festivalu Khaimoro, Praha

Financování romských projektů je jen částečně efektivní. Největší problémy jsou nedostatek kontinuity financování, dlouhý proces rozhodování, nedostatek finančních prostředků... Kvalita a význam projektů často nejsou rozhodující. Způsob a rozsah financování absolutně reflektuje vztah společnosti vůči romské komunitě.

Filip Rameš

manažer Nadace Open Society Fund Praha

Nárůst počtu sociálně vyloučených lokalit, procentuálního zastoupení romské menšiny v nich a nezaměstnanosti mladých Romů, ale i časté proti-romské pochody, které spíše než skutečný stav odrážejí obecnou náladu ve společnosti, bohužel nasvědčují, že dosavadní mechanismy financování romské integrace úspěšné nebyly. Důvodů je několik. Státní programy financování nemají jasně definovaný účel a nejsou provázané s důležitými strategickými dokumenty, jako je Koncept romské integrace, Strategie sociálního začleňování apod. Systém je proto roztržitý, stojí na financování jednotlivých projektů v nejistých a stále se zeshňujících dotačních titulech. Naprosto nedostatečný je také monitoring a evaluace podpořených projektů. Chybí i dlouhodobá systémová podpora klíčových aktivit, mezi které počítám například terénní práci, romské koordinátory či prevenci kriminality, ze státního rozpočtu. Příkladem dobré praxe je naopak činnost Agentury pro sociální začleňování a jejich lokálních partnerství. Domnívám se, že všechny tyto identifikované příčiny selhání mají své politické a korupční kořeny. Romská integrace není politicky lákavé téma a v České republice chybějí zodpovědní politici, kteří by ho zastítali. Naopak někteří představitelé neváhají využít romskou problematiku pro populistické účely a dávají najevo xenofobní postoje. Tím do jisté míry udávají diskurs pro celospolečenskou debatu. Případ Regionálního operačního programu Seve-

komentář

Systém financování projektů pro Romy!

KAREL HOLOMEK

Na tuto otázku je třeba se podívat poněkud zevrubněji, a to z několika aspektů. Autor tohoto článku je člověk, který se v prostředí neziskové organizace pohybuje již více než 20 let – od úspěchů až po naprosté pády na dno, které vždy vyžadovaly značné úsilí se otřepat a začít znovu. To není program pro slabé povahy!

Především je zapotřebí se otázat, co to znamená pro Romy? To by mohlo vyznít jako nějaké nepřipadné romské privilegium – a jako takové jsou tyto peníze za privilegium Romů považovány a kritizovány. Pak by se tedy slušelo spíše připomenout, že problematika soužití Romů ve společnosti a společnosti s Romy, je záležitostí výsoce užitečnou a potřebnou pro celou společnost a nikoliv pouze pro Romy. To by snad už napříště mohlo být vzato aspoň na vědomí. Všechny programy podporované granty v dílčích tématech sociálních, vzdělanostních, lidských práv a kulturních vlastně směřují k tomuto cíli, tedy co možno bezproblémovému soužití mezi různými menšinami a většinovou společností. Další aspekt je, komu jsou tyto peníze v rámci různých grantů a na základě projektů poskytovány, a to především proto, aby daný užitečný grant jeho nositeli plnění programu umožnil. Tím nositelem nemusí být nutně jen nevládní organizace v neziskovém sektoru, a už vůbec ne jen organizace s romskou účastí i vedením, ale i jiné organizace, tak zvané neromské, které si předsevzaly takové programy plnit. Mohou to být i samosprávné instituce lokální (radnice) i regionální (hejtmanství) i příspěvkové organizace nejrůznějších institucí. Dnes už je to opravdu široké pole a v něm se objevují peníze, jejichž sumu nedokážu dohlédnout.

Není snadné uspět v grantovém řízení. Některé organizace uvádějí, že musí podat na tři úspěšně přijaté projekty i deset žádostí. Grantové řízení je pak v podstatě výběrové řízení, a tím pádem i soutěž o to, kdo bude úspěšný a kdo nikoliv. Tato soutěživost je ve své podstatě i velkým handicapem. Nevede totiž ke vzájemné spolupráci, která je žádoucí. Naopak vytváří prostor pro izolaci. Místo propojení a sjednocení úsilí k jednomu cíli se vytváří prostor vzájemné neinformovanosti a žárlivé střežení tajemství jak být úspěšný v získání peněz, namísto snahy o co nejefektivnější využití financí pro naplnění cíle. A tím jsou programy nejrůznějšího druhu, směřující k vytváření podmínek příznivých pro plnění práv těch, kteří jsou nejvíce ohrožováni. Pak už je ovšem jen malý krůček k tomu, aby se z takových činností stal etnobyznys.

Ukázat prstem a označit konkrétně však může jen ten, kdo peníze poskytně, a má tudíž i právo a povinnost zaručit, že peníze budou využity skutečně užitečně. Tedy prokázat dokonale, že práce byla vykonána dle schváleného programu. To vyžaduje mít v pořádku doklady, písemnosti, tedy administrativu. Písemné záznamy však musí být vždy jen odrazem skutečně vykonané a užitečné práce pro klienta. Kéž by tomu tak bylo vždy a za všech okolností!

A konečně: žadatelé o granty se nikdy nedovědí, proč byli neúspěšní, zatímco jiní úspěšní byli a proč? Mohou se jen dohadovat. Někdy jsou grantovou komisí vytknuta konkrétní pochybení, autoři projektu je napraví, a přece úspěchu nedosáhnou. Takže je to taková hra na výdrž. Vydrží jen ti nejsilnější a nejschopnější.

Takovýto způsob chování grantových komisí by však smyslem jejich konání být neměl. Náprava v transparentním řízení, jak se někdy říká, nás teprve čeká.

rozápad také ukázal, kolik dokázala korupce vysát ze strukturálních fondů, zneužit jakékoli tematické oblasti, romskou integraci nevyjímaje. Křiklavým příkladem zneužití evropských dotací na romskou integraci byla rekonstrukce panelových domů v Kladně nebo stavba parkoviště v Ostravě.

Karolína Ryvolová

romistka, Praha

Nepracuju v terénu, tudíž moje představa o tom, jak funguje čerpání dotací z EU pro romské projekty, je spíš dílčí a může být zkreslená. Setkala jsem se s dobrou praxí, kdy se v chudých regionech peníze využívají k tomu správnému účelu – např. Poradna barevné soužití ze severočeského Dolního Podluží v rámci projektu Romský mentor. Romským dětem dlouhodobě zprostředkovává volnočasové aktivity, které je mají stejnou měrou zabavit jako vzdělávat. Kromě hraní divadla a nejrůznějších dílen využívají finance třeba i na víkendové projektové pobyty. Ale taky jsem se setkala s organizacemi, které kromě vizitek a pronajatých prostor žádnou reálnou činnost nevykazovaly a byly zřejmou potěmkinovskou vesnicí, skrze níž se čerpaly dotace. Celkem bych souhlasila s postřehem německého novináře Norberta Mappes-Niedieka, že nabídka financí se paradoxně stává diktátem, který Romy do vytváření fiktivních čerpacích kanálů přímo nutí. Ostatně v daleko větším rozsahu se to samé děje v nejvyšších patrech politiky, viz kauza Davida Ratha a zámku v Buštěhradu, nebo nově rozkrývaný skandál s brněnským Národním centrem tkání a buněk. Neumím nabídnout lepší řešení, ale současný systém, kdy EU rozdává plnými hrstmi a nečerpání je považováno za projev selhání, by zcela jistě potřeboval přinejmenším vyladit.

Amari famel'ija - 1. kotor

Daj the dad/Moji rodiče

Miro dad o Julius

Miro dad, o Džulas Horváth, ul'iľa Ondrišľate andro berš 1931. Leskeri daj, miri baba Helena ul'iľa tiž Ondrišľate andro berš 1902. Lakeri daj, miri phureder baba Mária (1882) sas Smižaňatar pal e Spiša. Lakero rom, o Jozef Horváth (1880), aviľa Ondrišľate andal o Uhry, Pešťatar (Budapešť). Bašavelas pre lavuta, the leskere phrala. Mira baba sas trin pheňa – Terezia, Gizela the Zuzana, the jekh phral Jozef.

Mira baba sas but čhave mire papuha, Jozefoha Horváthovo (1900-1949). Aľe akor na sas ajse doktora, ta varesave čhave lake mule, no ochto predžid'ile: Jan, Helena, Matěj, Viliam, Vojtěch, Julius, Irena the Gizela. Imar lendar adadžives dživel ča jekh bibi, e Gizela (76), Bilovciste.

Sar mange pametina, miri baba phirelas te kerel pro mal'i le chula-

jenge, lelas peha cikne čhavoren pre zajda a džalas te chanel o grul'i, so jekh aver. O gadže lake vašoda denas varesavo chaben, grul'i abo thud, o love pes akor na chudenas.

O papus khere l'ikerelas baličen u bikenelas len le Němcenge. Spiška Němci sas lačhes le Romenca. Pašoda phirelas te bašavel peskere phralenca le gadženge pre bijava, meribena, boňa. Akor khere pro Serviko na sas lavutara, ča romane. Avka paťivales dživenas, kim naaviľas o dujto mariben a o Tiso. Dine avri lava, kaj o Roma te araven peskere khera u te džan te bešen duj, trin kilometri andro veš. Naš'ťi phirenas andro gav, ča duj ori palo dílos, naš'ťi džanas mašinaha. Sar len chudle o gardisti, ta le muršen marde, le romňijenge o bala čhinde.

Igen phares pes le Romenge dživelas andre romano kolonija Grún, kaj akor dživenas buter sar 800 dže-

ne. Jekhvar avile o Němci, tradle savore Romen avri andalo khera, duj km site džanas andro veš, odoj peske avri chande bari chev. O fašisti kamenas savore Romen te murdaren, kajča o čhibalo Ondrišľatar pes dodžanľas. Sig bešľa pre bicigľa, geľas vaš o velitel'is. „Jon keren but'i, hine lačhe manuša, amenge len kampel pre but'i. Naš'ťi len murdaren,“ phend'as o čhibalo le Němcenge. O Roma peske gele khere. Avka jov ratind'a ole Romen Grúnostar. Avka mange vakereľas miri baba the miro dad, so pes akor ačhiľas.

Pal o mariben

Diňa o Del u o mariben preačhiľas. Avile o Rusi u o Roma sas slobodne. Kajča but'i pre Slovensko na sas, avile hiri, hoj pro Čechi hin but'i dosta, ta džanas polokes o murša pre but'i – Bernate, Ostravate.

Mire dadeske sas akor 14 berš, pašinelas le gurumněn. Andro berš 1955 pes liňa u le aver Romenca gele Ostravate pre but'i. Kerenas pro stavbi, o tuneli chanenas, bo pre Morava pro Sudeti na has manuša, le Němcen avri tradle, ta bičhade odoj le Romen. Kerenas ajsi but'i, savi na kamenas te kerel o gadže.

Andro berš 1949 muľas miro papus, ta mri baba Helena bikend'as o kher, the geľas pre Morava te bešel Bilovciste pal o čhave, jon has odoj sigeder. Joj has igen god'aver the bari manušňi, o nipi lake paľi-kerenas, sar phirelas andro foros. Choc na džanelas te ginel, andre škola naphirelas, has la god'i, the

Jan Horváth-Döme

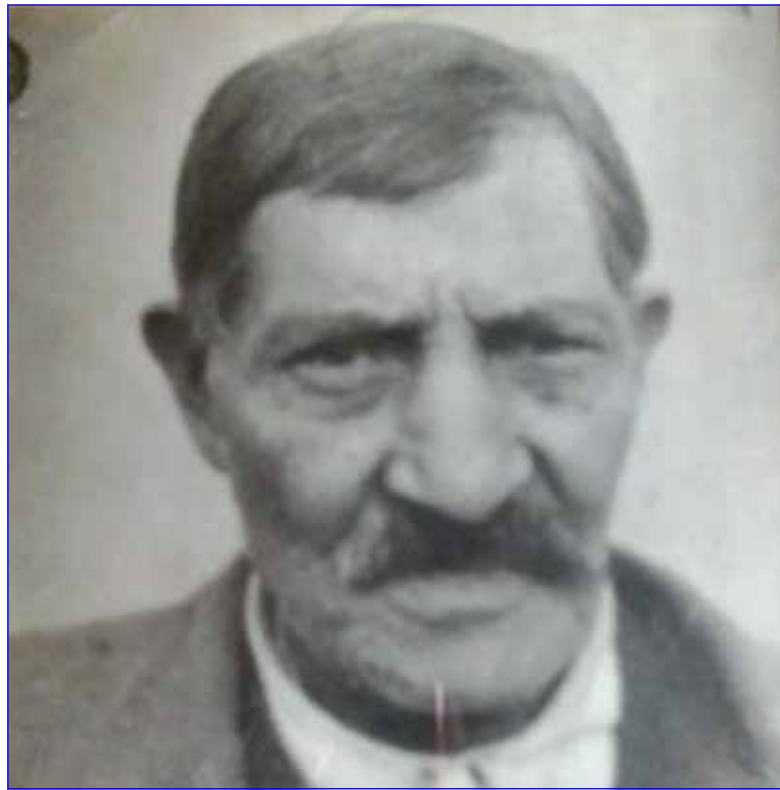
džanelas te sajinel o love. Dukhalas la o jilo palo Slovensko, sako linaj džalas khere te dikhel pal peskeri fajta. Le gadžendar kidelas o hundri, uraviben, sar džalas, ta bičhavelas la mašinaha. Duj čhon odoj sas, pro jesos avelas pale Bilovciste. Phučenas latar, kaj has? „Ta khere somas,“ phenelas. Sar imar me phiravas andre škola, ta šegitinavas mra babake te pisinel o l'ila, so kamelas. E baba muľas andro berš 1979, sas lake 77 berš. But latar sikhľiľom, rado la dikhavas.

Bilovciste bešenas sar o Roma Ondrišľatar the o Roma Miškatar,

dureder avile o ungrike Roma Nededatar. Savore krenas but'i, paťivales dživenas u o gadže len rado dikhenas.

Kola phureder čhave, mra babakere - o Pištas the o Macejis dživenas Bernate. Odoj krenas but'i, phurile the mule.

Miro dad kerelas odijader Praha-te pro Metro, the Kladnate andre ocelarna. Paľis aviľas khere a džike penzija kerelas andre fabrika Koh-i-noor Bilovciste, kaj krenas buter Roma, the miri pheň, miro phral, the me. O dad muľas andro berš 2002, sas leske 70.

Phuro papus Jozef/Praděd Jozef

Naše rodina - 1. díl

Můj otec Julius

Můj otec, Julius Horváth, se narodil v roce 1931 na Slovensku v Nálepkově – Ondřišlři, tak se před válkou ta obec jmenovala. Jeho matka, moje babička Helena roz. Michalíková, se taktěž narodila v Ondřišlři v roce 1902. Její maminka Mária pocházela z Porače na Spiši. Otec Jozef Horváth, nar. 1880, sem přijel z Uher – z Budapešti, spolu se svými bratry. Od zemského pána dostali půdu, na které si postavili cihelnu. Dělalí tzv. valky, nepálené cihly, které se vyrábějí ze slámy a bláta (jíl smíšený s vodou). Babička měla spoustu dětí, jako kdysi většina Romů, přežilo jen osm – Jan, Matěj, Helena, Vojtěch, Viliam, Julius, Irena a Gizela. Její muž Jozef Horváth (1900–1949) byl muzikantem. Živil se také chovem prasat, které pak prodával spišským Němcům, s nimiž měli tamní Romové dobré vztahy. Babička chodívala na pole pomáhat sedlákům s polními pracemi. Malé děti brávala s sebou v plachetce, jako odměnu za práci jí sedláci dávali brambory nebo mléko. Peníze se tehdy nedávaly, takže odměna byla jen v naturáliích. Muzikanti dostávali někdy od bohatých sedláků i peníze, když hrávali na svatbách a oslavách. Kdysi na slovenské vesnici byli jen romští muzikanti. Tak se většina z nich živila, poctivě, poctivou prací do doby, kdy na Slovensku začala vládnout fašistická strana Jozefa Tisa. Vyhlásili slovenský štát a postupně i protiromské a protizidovské zákony.

Romové museli opustit své domovy, své domy zbourat a vystěhovat se mimo obec, zpravidla k lesu, do nehostinných míst. Tam si po-

Zleva moje maminka, děda Karol a babička Anna

stavili dřevěné koliby. Byl přijat zákaz o zákazu přístupu Romům do měst a obcí, jen dvě hodiny denně jim bylo povoleno si nakoupit atd. Nesměli jezdit veřejnou dopravou. Tresty za porušení byly tvrdé, chlapi byli zmláceni až do bezvědomí, ženám ostříhali vlasy. Velice těžko se žilo, v osadě Grún (romská osada u Nálepkova) žilo tehdy na 800 Romů. Práce nebyla, lidé nesměli opustit své domovy, trpěli hladem, zimou a perzekucí.

Těsně před koncem války se německé vedení rozhodlo osadu vyhladit, vyhnali všechny její obyvatele z příbytků, hnali je pár kilometrů do pole. Tam si sami museli vykopat jámu. Jak mi vyprávěl můj otec a jeho máma, starosta obce nelenil, usedl na kolo a spěchal na německé velitelství. Orodoval za místní Romy. „Nesmíte je zabít, jsou to dobří lidé, my je potřebujeme na práci.“ Tak na poslední chvíli tamním Romům zachránil život.

Po válce

Díky Bohu válka skončila, přišli Rusové a Romové byli svobodní. Jenže práce na válkou zničeném Slovensku nebyla pro bílé, natož pro Romy. V té době přicházely zprávy z Čech, že tam je práce dostatek a potřebují nové a nové pracovníky. Nejdřív šli muži a za nimi jejich ženy s dětmi. Naše rodina přijela na Ostravsko, část do Brna.

Mému otci bylo 14 roků, tehdy pásl krávy a dobytek. V roce 1955 po vojenské službě se také vypravil do Čech. Pracoval na stavbách, při ražení tunelů, naši vykonávali jen tu nejtěžší práci, kterou gádžové odmítali dělat. Sudety byly prázdné, protože Němci byli po válce kolektivně odsunuti do Německa. Do pohraničí putovaly celé rodiny z východu Slovenska.

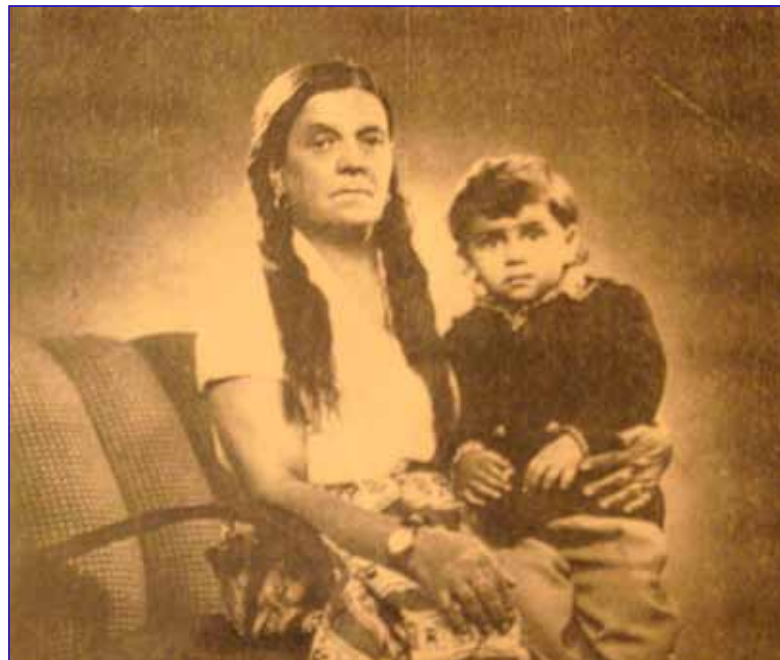
V roce 1949 zemřel děda Jozef, babička Helena poté prodala svůj domek a rozhodla se následovat svoje děti, které už na Moravě žily. Při-

jela do severomoravského Bílovce. Sousedé si jí moc vážili, projevovali jí úctu. Byla to pobožná žena, se všemi vycházela v dobrém. Do školy nikdy nechodila, jako většina Romů, avšak měla přirozenou inteligenci. Když bylo potřeba, uměla si na úřadech vyřizovat své záležitosti. Každým rokem o prázdninách odjížděla domů do Nálepkova za svými sestrami. Společně s ní putovala vlakem sbírka šatstva od gádžů pro její rodinu. Na podzim se vracela do nového domova. Na otázku, kde tak dlouho byla, odpovídala: „Byla jsem doma, na Slovensku.“

Když už jsem začal chodit do školy, brzy jsem se naučil číst a psát, pomáhal jsem jí vyřizovat veškerou korespondenci. Hodně jsem se od své babičky naučil. Byla to chytrá a rozumná žena. Měla při-

rozenou autoritu u lidí a oni ji měli rádi. V Bílovci žily rodiny i z jiných lokalit, o Roma Miškatar – Romové z Mníšku nad Hnilcom a tzv. maďarští Romové, z okolí Galanty a Šály – z Nededu. Většinou se živilí poctivou prací, žili skromně, ale poctivě. Starší děti babičky, Jan a Matěj se usadili v Brně, kde žili až do své smrti.

Můj otec pracoval na pražském Metru, taky v kladenských ocelárnách. Později se vrátil domů, až do odchodu do důchodu dělal ve fabrice Koh-i-noor, kde pracovali i sestra, bratr a já. Svařovna, lisovna, karabinkárna, kroužkovna – všechny ty provozy jsem vystřídal, celkem jsem tam vydržel 14 roků – v jednom podniku. Babička zemřela v lednu 1979, kdy jsem rukoval na vojnu, otec zemřel v roce 2002.

Babička Helena s vnukem Josefem

fotky ze sbírky autora textu

Vítěz z La Sophia – Štefan Pecha

Štefan Pecha, talentovaný kluk z hudební rodiny, který miluje hudbu a vše kolem ní. Po škole by rád studoval zpěv nebo učil. Narodil se a žije v Trinci, má 14 let.

Když jsem tě slyšela zpívat poprvé, byl to úžasný pocit. Dětský hlas a přitom ke zpěvu tak vyzrálý. Prozrad' nám, kde se to v tobě bere, že tak zpíváš?

Děkuji za komplimenty. Myslím si, že každý je obdařen talentem a já jen ten svůj využívám.

Co rád zpíváš, jaký styl hudby?
Můj oblíbený styl je R'n'B. Od něho se odvíjí i písně, které zpívám. Většinou jsou živé, energické.

Tvoje další zájmy kromě hudby jsou...?
Rád vařím a hraju volejbal.

Jsi vítěz pěvecké soutěže La Sophia, kterou vedla zpěvačka Yvetta Blanarovičová. A to už po několikáté, pamatuješ na její první ročník?

Na první ročník vzpomínám s radostí. Byl to pro mě úplně jiný šálek kávy, než na jaký jsem byl zvyklý. Vystupoval jsem s písní *Čhavo romano*. Vybojoval jsem 2. místo.

Spolupracuješ s Yvettou Blanarovičovou, ředitelkou hudební soutěže La Sophia. Jak moc tě podporuje? A jaký k sobě máte vztah?
Největší zážitek je vystoupení na festivalu v Karlových Varech s účastí Quincyho Jonese. Chci tím říct, že její podpora je velká. Naše vztahy jsou až kamarádské.

Co škola, baví tě?
Škola mě baví. Nejraději mám samozřejmě hudební výchovu, ale zájímám se také o dějepis.

Chodíš někam zpívat pod vedením pedagogů? Nebo si zpíváš jen tak doma sám?
Ano, jsem pod vedením výborné lektorky Mgr. Anny Kajzarové.

Čemu by ses chtěl věnovat po škole?
Rád bych se stal zpěvákem, ale pokud bych se jako zpěvák neuchytil, tak přemýšlím také o učitelské kariéře.

Komu bys chtěl poděkovat za to, že podporuje tvůj talent?
Můj dík patří mé lektorce za trpělivost, dobrosrdečnost a samozřejmě profesionalitu. Další poděkování patří Yvettce Blanarovičové za neuvěřitelnou podporu. Můj třetí dík putuje mé dětské lékařce MUDr. Anně Laššákové za opakovanou záchranu hlasivek. A samozřejmě nemůžu zapomenout na svou rodinu a přátele.

Tvůj vzor v oblasti romských hudebníků – zpěváků?
Monika Bagárová.

Jak moc je pro tebe důležité zpívat romský? Znáš spoustu mladých zpěváků, kteří se romsky zpívat stydí, nebo tento jazyk neumí. Ty romsky umíš, vid'?
Romštinu ovládám a když je nějaká příležitost, tak si rád romsky zazpívám.

Tvoje nejoblíbenější romská píseň je...?
Věra Bílá – *Paš o paňori*.

Máš nějaké tajné přání...? Přejí ti hodně dalších úspěchů a aby tvé jméno a romská osobnost dál rostla. Máš lidem ještě hodně co nabídnout.
Sny mám, ale chci, aby zůstaly pod pokličkou. Možná, že se mi jednou vyplní. *Ptala se Veronika Kačová*

Džanes romanes? Umíš romsky?

Dnes se naučíme slovíčka týkající se rodiny.

fajta
šero fajtakero
e daj
o dad
o čhavo
o čhavoro
e čhaj
e čhajori
o čhave
phuro dad
phuri daj
kako
bibi
strično phral
strično pheň
bari fajta

rodina
hlava rodiny
matka
otec
chlapec
chlapeček
děvče
dívinka
děti
dědeček
babička
strýc
teta
bratranec
sestřenice
velká rodina

O Roma phenen – Romové říkají:
Kana merel o dad, rovel e voďi, kana merel e daj, rovel o jilo.
Když umře otec, pláče duše, zemře-li matka, pláče srdce.

Nane daj, dad, nane ňiko.
Nejsou-li rodiče, není nic.

Šel dada, jekh daj.
Sto otců, jedna matka.

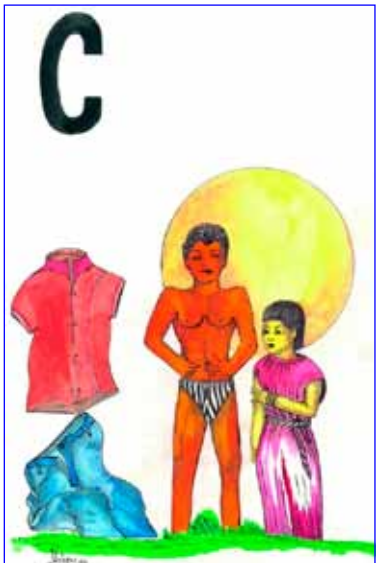
Deš čhaven avri bararela jekh daj, jekh dad, kajča jekh čhavo na bararela jekha da, jekhe dades.
Deset dětí vychová jedna matka, jeden otec, jenže jedno dítě se nepostará o jednu matku, jednoho otce.

L'iker la da, le dades, jon tut dine džživipen.
Važ si matku svou, otce svého, oni ti dali život.

L'iker phurederen, jon chale buter maro sar tu.
Važ si starších, oni snědli více chleba než ty.

So Rom, oda lavutaris.
Co Rom, to muzikant.

Příště se naučíme slovíčka o hudbě a muzikantech.
Tumaro Jankus – Váš Jan Horváth-Döme

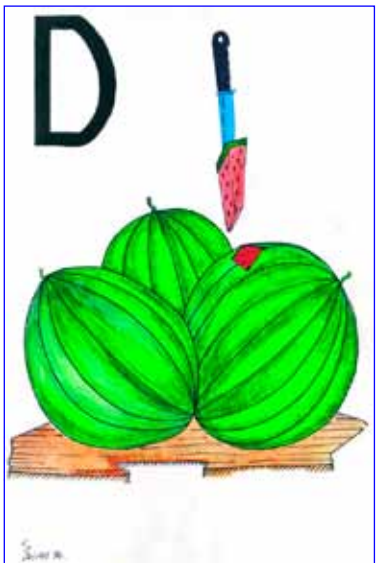
C – e cipa/kůže

Č – o čiriklo/pták

Čh – o čhon/ měsíc

D – e/o dudum/ meloun

Písmena romské abecedy pro hádankovou karetní hru namaloval v roce 1994 Ján Oláh-Širo, Detva (Slovensko), ze sbírky Muzea romské kultury.

Štefan Pecha

O Štefan Pecha, talentimen čhavo, savo dikhel rado o bašaviben, the savoro so andre leste ehin. Leskeri fajta hiňi bašavibengeri. Pal e škola bi kamelas te študinel o giľavipen abo te sikhavel le čhavoren andre škola. Ul'ilas the dživel andro Trincos, ehin leske dešuštar berš.

Sar tut peršes šund'om te giľavel, ehas oda igen šukar šundo, te šunel čhavoreskero hangos avka te giľavel, aľe o hangos ehas imar avka baro, hoj andro džživipen mušinehas te giľavel. Phen amenge, khatar pes oda andre tute lel, sar oda, hoj avka šukares giľaves?
Paľikerav. Gondolinav mange, hoj sakones ehin talentos, the me mange koda miro džživav.

Savo štilos rado giľaves?
Miro nekfeder štilos ehin R'n'B. Lestar džhan avri o giľa, save giľavav. Savore hine dzive the ehin andre lende energija.

Save ehin tire zaujma okrem bašaviben?
Rado tavav the bavinav volejbal.

Tu sal dženo, savo pes upre vazľa pre suťaž La Sophia, savi kerel avri e Yvetta Blanarovičová. The na ča jekhvar, leperes tuke pre peršo berš?
Pre peršo berš mange leperav, the ehin mange kalestar lačhes pro jilo. Ehas oda vareso aver, nasomas pre oda sikhado. Giľavavas odoj romaňi giľi Čhavo romano. Ehas man dujto than.

Sal jekhetane la Yvettaha Blanarovičovaha, savi hiňi direktorka andre bašavibengeri suťaž La Sophia. Sar but tut upre vazdel, sar tuke šegetinel, the sar pes peha ľikeren?

Miro najbareder džives andro bašaviben ehin kada, hoj giľavavas pro festivalos andro Karlovy Vary, kaj avľas tiž o Quincy Jones. Kaleha kamav te sikhavel, hoj lakri but'i sar man upre vazdel, ehin bari. Amen sam sar kamarata.

So e škola, sar but tut bavinel?
E škola man bavinel. Nekbuter dikhav rado o predmetos kaj pes giľavel, aľe tiž man zaujiminav pal o dějepis.

Ehin tut varesavo dženo, so tut sikhavel te giľavel? Abo tuke ča kavka korkoro khere giľaves?
Hi, ehin man lačhi lektorka, e Mgr. Anna Kajzarová.

So bi kamehas te kerel, sar doke-reha e škola?
Rado bi kamavas te avel dženo savo giľavel, aľe te bi man odoj nadochudavas, ta gondolinav, hoj bi kamavas te sikhavel andre škola.

Kaske bi kamehas te paľikerel, hoj vazden upre tito talentos?
Som paľikerdo mira lektorkake, vaš lakri birušiben, lačho jilo, the bizo profesionalita. Tiž som paľikerdo la Yvettake Blanarovičovake, vaš la-

Jako zpěvák se svojí kapelou, ze sbírky Štefana Pechy

Palaestra – vítězem může být každý...

Dokončení ze str. 1

musí být v souladu s dalšími povinnostmi, proto mohou děti využívat v mnohých sdruženích a organizacích také možnosti zlepšení výsledků ve škole za pomoci individuálního doučování. Žádná z uvedených činností a možností by neměla trvalý a kvalitní výsledek bez podpory rodičů. Vítězem se díky dlouhodobé a obětavé práci může stát každý, i když zrovna nestojí na stupni vítězů. Jedním z úspěšných sportovců je i boxer Jan Balog, v 80. letech obdržel několik titulů českého i československého mistra. Později se prostřednictvím svého občanského sdružení Palaestra rozhodl pomáhat dětem vystoupit z bludného kruhu sociálního vyloučení. Palaestra vznikla v roce 1999 v Praze. Název je odvozený od latinského označení pro cvičiště nebo také bojiště, jednoduše prostor, na kterém se odehrává zápas, podle předem jasně daných pravidel.

Pane Balogu, co Vás vlastně vedlo k založení sdružení?

Nějakou představu jsem na začátku měl, ale úplně jasná nebyla. Založení sdružení byla spíš taková reakce na můj zážitek. Šel jsem jednou parkem a viděl jsem romské děti, které se jen tak bezcílně honily. Začali jsme se bavit a ony mi říkaly, že by je i nějaký sport bavil, ale neví jaký a nemají kam jít. Přišlo mi škoda jejich nadšení nevyužít, tak jsem se poradil s kamarády a vymysleli jsme projekt. Představil jsem naše plány na Praze 2. Měl jsem ohromné štěstí, pozvali mě na schůzku, kde jsme o všem diskutovali a byli strašně vstřícní. Už tehdy jim bylo naštěstí jasné, že je nutná prevence, nejen hašení požárů. Od té doby s městskou částí spolupracuji, i současné prostory jsme získali díky ní.

Máte nějaká kritéria pro výběr dětí do sportovního klubu?

Máme jasně daná pravidla i vymezené role všech zúčastněných – dítěte, rodičů i moje. Naše sdružení je nízkoprahové, takže kdokoli z ulice přijde, může si to tady zkusit. Zároveň ale musí být ochotný splňovat všechna námi určená pravidla. Komunikujeme také s rodiči, takže bez jejich souhlasu tady děti nejsou. Nejde nám jen o sport, ale také o zlepšení výsledků našich dětí ve škole. Fungujeme jakoby komplexně. Něco podobného jsem dříve také zažil, tak to teď jenom vracím.

Jaké má váš klub úspěchy?

Myslíte ty sportovní? Musím říct, že veliké. Na posledním mistrovství republiky (v roce 2013 – pozn. aut.) jsme byli nejlepší oddíl v kategorii žáků a kadetů. Ale podobné výsledky máme vlastně po celou dobu fungování našeho klubu. Vychoval jsem několik mistrů republiky. Nám prošlo rukama několik generací dětí a jejich výsledky mě stále přesvědčují, že dělám správnou věc.

Box má mezi lidmi, kteří ho neznají, pověst tvrdého a agresivního sportu. Jak je to ale doopravdy? Co je v boxu nejdůležitější?

Disciplína a sebekázeň. V boxu není pro agresí místo. Je to otázka techniky, dobré kondice a také fair play. Je-li nějaké dítě agresivní, snažíme se problém řešit za pomoci rodičů, školy i psychologů. Pokud ale nejde jeho chování utlumit či upravit, končí u nás. Ale to jsou velmi velmi výjimečné případy. Sport spíš pomáhá dětem, které jsou terčem posměchu, někdy i šikany, dětem, které mají nízké sebevědomí. Pak už je v podstatě jedno, jakou disciplínou se dítě zabývá – důležité je, že je motivované se změnit, zlepšit.

Kolik máte svěřenců?

Tím, že jsme nízkoprahoví, je to různé – v létě méně, v zimě víc. Závodících boxerů, které musíme vést v evidenci, je kolem deseti, dvanácti. Záleží na zdraví, záleží na okolnostech. Na trénink nám dochází dvacet dětí v průměru.

Není trochu problém udržet pravidelnou docházku a docílit nějakých sportovních výsledků, je-li klub nízkoprahový?

Trochu určitě, ale box je strašně těžký a je na dlouho, to není otázka roku. Dobrý boxer se vypracuje tak za tři roky. Vůle a trpělivost se ale projeví ve dvou měsících. V současné době tady máme tři, čtyři výborné čtrnáctileté kluky, se kterými se dá pracovat dalších osm, deset let.

Trénujete jenom romské děti?

Ne, to v žádném případě. Já jsem se nikdy neprofiloval tak, že budu učit jenom romské děti. Dělat integraci prostřednictvím separace? To snad ani nejde. Jsem člověk, který dostal od majoritní společnosti strašně moc. Nevidím to tak, že bych prostě musel pracovat jenom s romskými dětmi. Hrozba sociálního vyloučení se přece netýká jen jich. Děti sem nechodí proto, že nic neplatí nebo že je zde nízkoprah. Chodí sem proto, že je to tady kvalitní a baví je to. A to mě moc těší. *Ptala se Jana Poláková*

Ze sportovní kariéry boxera.

Foto: ze soukr. Jana Baloga

Listování v kalendáriu z dějin Romů – 6. díl

Josef Koudelka: Romský pár, foto z cyklu Cikáni, Československo, 1966. Převzato z autorovy knihy: Cikáni, Praha: Tors, 2011.

(Romové Čech, Moravy a Slezska v časech a nečasech dávných i nedávných)

V Romano hangos 2013, v čísle 13–18, vycházelo na pokračování kalendárium z dějin Romů z pera historika Ctibora Nečase, na které nyní navazujeme 6. pokračováním.

Publikujeme tak zcela poprvé připravované rozšířené třetí vydání Nečasovy knihy, která již dříve vyšla pod názvem Historický kalendář. Dějiny českých Romů v datech (do roku 2000). Zatímco předchozí kalendáře poskytovaly soupisy dat z dějin našich Romů v pořadí, jak za sebou šla jednotlivá léta, nynější kalendárium je sestaveno v časovém sledu dní, zaplňujících příslušné měsíce s odkazy na jejich vročení. V minulém roce jsme v RH již publikovali první část kalendária, které připomíná nejstarší historické události, u nichž zůstává chronologie měsíců, tím spíše pak dnů neznámá (epizody ze života osobností, umělecká ztvárnění a publikování literárních, hudebních či výtvarných děl, ustavování politických, kulturních nebo sportovních organizací, zakládání vzdělávacích institucí, časopisů, nadací atd.).

Z druhé a rozsáhlejší části, která obsahuje už všechny detailní údaje prezentovaných dat, jsme zveřejnili v roce 2013 pouze 1. až 6. den měsíce ledna. V RH č. 17–18/2013 bylo poslední uvedené datum: 1925, 6. 1. jako den narození Miroslava Holomka, pozdějšího předsedy Svazu Cikánů-Romů. A právě na toto datum, 6. 1., nyní navazujeme a pokračujeme v koloběhu měsíce ledna dále.

b) V koloběhu měsíců

2000, 6. 1.

V Ostravě byl založen Spolek žen poškozených sterilizací, do kterého vstoupilo do konce roku na třicet žen. Pocházely nejenom ze severomoravské metropole, ale také z Frýdku-Místku, Karviné, Havířova a z Opavy. Občanské sdružení Vzájemné soužití jim umožnilo pravidelná setkávání a začalo pomáhat s vypracováním jejich stížností proti podstoupeným sterilizačním zákrokům, které byly buď vynucené či nedobrovolné, nebo se prováděly bez informovaného souhlasu. Aktivita kulminovala v letech 2004–2005, kdy dvě stěžova-

telky podaly žaloby na ostravské nemocnice u krajského soudu v Ostravě a několik dalších předávalo své stížnosti kanceláři ombudsmana. Elena Gorolová o svém nešťastném příběhu pak osobně informovala příslušné výbory a komise OSN v New Yorku (2006) a v Ženevě (2009).

1769, 7. 1.

V Týně nad Vltavou se narodil obrozenec básník a překladatel Antonín Jaroslav Puchmajer. Měl faru na šternberském panství v Radnicích u Plzně a tam během krátkého pobytu mezi Romy zapsal roku 1819 romštinu, respektive její český dialekt. Vznikla z toho pozoruhodná studie, která obsahuje nástin mluvnice a základní romsko-německý slovník, vyšla posmrtně pod názvem Romaň čib, das ist: Grammatik und Wörterbuch der Zigeuner Sprache. Dazu als Anhang die Hantýrka oder die Čechische Diebessprache (1821); autor v ní rozlišil romštinu a zlodějský argot jako dva nepříbuzné jazykové kódy, které byly odbornou i laickou veřejností občas zaměňovány. Není bez zajímavosti, že chlapce, který Puchmajerovi posloužil jako informátor, dokonce Jan Kollár v jedné znelce své Slávy dcery povýšil do slovanského nebe.

1955, 7. 1.

Premiéra filmu Jiřího Weisse Můj přítel Fabián, jenž byl tvůrčí adaptací povídky Ludvíka Aškenazyho Dva Gáboři. Snímek podává příběh romského otce, který se spolu se synkem a dalšími Romy vydal za prací do Ostravy.

1938, 10. 1.

V Boskovicích se narodil Josef Koudelka, český fotograf a člen proslavené mezinárodní skupiny

Magnum Photos. Po emigraci získal azyl ve Velké Británii a dnes žije ve Francii. Jeho dílu se dostalo nejvyššího ohodnocení českou kunsthistoričkou Annou Fárovou, stejně jako známým francouzským fotografem Henri Cartier-Bressonem. Je autorem několika tematických souborů, mimo jiné souboru Gypsies (1975, doma prezentován teprve 2011), který je výsledkem detailních studií východoslovenských a rumunských Romů v 60. a 70. letech. Vedle nesčetných zahraničních výstav mu ve vlasti uspořádala Národní galerie v Praze výstavu Retrospektiva (2002), po níž byl prohlášen za Osobnost roku české fotografie (2003).

1769, 14. 1.

Z nařízení moravského gubernia byl proveden soupis tolerovaných Romů, který evidoval v tehdejším Hradištském kraji 98 osob a v kraji Brněnském 14 osob.

1957, 14. 1.

Ve Zvolenu se narodila romská prozaička Erika Oláhová, která píše v českém jazyce. Knižně publikovala dva soubory děsivých až hororových příběhů: Nechci se vrátit mezi mrtvé (2004) a Matné zrcadlo (2007). Ukázky z její tvorby byly publikovány jednak v antologii Short Stories by Czech Women (2006), jednak ve sborníku povídkových textů Ty, která píšeš (2008).

1975, 16. 1.

Ve východoslovenské Holumnici se narodila Zuzana Gáborová. Po absolvování Právnické fakulty Masarykovy univerzity působí jako právnička odboru věcné působnosti Kanceláře veřejného ochránce práv v Brně.

1798, 18. 1.

Na Moravě bylo zvláštním soupisem podchyceno 40 romských rodin, z nichž připadalo 15 na panství Uherský Brod, 10 na panství Oslavany, Šebetov a Budeč, 9 na panství Těšany, Divnice a Jesenec a 6 na panství Uherský Ostroh.

1556, 20. 1.

Císař a král Ferdinand I. Habsburský přikázal netrpět Romy v Českém království a hrozil jim mnohem přísnějšími postihy: dopadené muže čekalo mučení s následnými popravami, kdežto ženy a děti neměly být po zadržení, jako až do té doby, utopeny nebo jinak bídně sprovozovány ze světa, nýbrž podobně jako trestanci nasazovány na práce anebo využity jiným způsobem. **Ctibor Nečas**

Proticikánský mandát císaře Ferdinanda I., Čechy, 15. 12. 1549. Státní oblastní archiv v Třeboni.

Andrej Giňa: Pal o Rom the pal e phuri Jožaňa

Kaj has kaj na has, guleja, bachta-leja, the mek Devla čačēja, has jekh Rom. Ole romes has ajci čhave, keci pro ňebos čerčeňa, the mek o jekh buter. Sar savore Roma, the jov has čoro, hoj čorederes manuŝes phares varekaj avrether arakhľalas. Peskera romňaha the le čhavenca beŝelas andro cikno kheroro pre agor gaveske.

Jekhvar beŝenas savore khere a užarnas pro chaben. E romňi kerlas gomboda a kija pekelaŝ marikľa. Savore pes naŝťik doužarde, kana ela tado. Te ulahas hodna, ta chalahas the e piri, so pes andre tavlas. O rom dikhelas pre romňi. Has smutno, sar te rundahas. „Ta so tute?“ phučľa later, „masovar hin tut pherdo dumi a adadives mek naphundradal o muj.“ „Tosara, sar geľal andro veŝ,“ chudľa te vakerel e romňi, „ta somas andro gav te anel varesavo chaben, aľe ňiko man nadiňa aňi phuvali. Kana chabenoro, so akana tavav, oda ehin sa, so amen hin khere. Tajsa imar nachaha, khere nane mek aňi kruŝinka.“ „Aľe romňije, kavka upre imar samas kecivar. Tajsa uŝťava sigo, džava andro gav a dikheha, hoj varesavo chaben anava.“

Sar phendľa, avka kerďa. Uŝťila sigo, ophirdľa savore khera, aľe nandľa ňič. Avka leske e romňi phendľa: „Te nakames, hoj adaj savore te meras bokhatar, muŝines te džal andre luma a te anel varesave love. Avres adaj savore dodžaha bokhatar.“ O rom pes pre aver dives skidľa a geľa andre luma. E romňi leha geľa ži pro agor gaveske a odoj pes leha rovíbnaha rozgeľa. Aňi le romeske nahas miŝte, čak avka avka zalikerďa o apsa. „Merkin pre tute. Džanes, hoj pre tute užaraha sar pro Devloro a te tut naela bacht, av mindar khere,“ phendľa e romňi. Pal kada pes rovíbnaha rozgele.

O Rom džalas ta džalas, gav gavestar, fofos forostar, aľe e bacht sar te angle leste denaŝťahas a o Rom la na a na te dochudel. Jekhvar avľa andre kajso baro veŝ. Avri has kerades a kamelaŝ pes leske igen te pijel. Andre kajso baro veŝ kamelaŝ te el čaňigori, phendľa angla peste a geľa la te rodel. Phirlas a phirlas, aľe na a na pre late te talinel. Avka peske beŝťa tel o baro rukh. Ajso has strapimen, hoj odoj zasufa.

Andre adi bacht džalas odarik o hajňikos, zadikhľa les odoj a maj kija leste geľa. „Ta so adaj keres, sar pes adaj dochudľal? Sem adaj nadikhas manuŝes sar o berŝ baro. Kadaj hin but ruva, te pre tute talíne-na, ta tut rozčhingerna. Av manca ki amende. Dičhol pre tute, hoj sal bokhalo. E romňi bizutnones vare-so lačho taďa.“ O Rom le goreske igen palikerďa a geľa leha. E gadži ča dikhelas, kas leskero rom andľa. „Arakhľom les te sovel tel o baro rukh. Te les naarakhľomas, ta les o ruva dochalahas. Hino igen zuňimen the bokhalo. Hin tut vareso te chal?“ phučľa later. „Muŝinen čepo te použarel, maj ela tado.“ Nalikerďa aňi deŝ minuti a e gori thoďa lenge pro skamind peko mas the phuvala. „Oda koda ŝoŝoj, so les idž viľindal,“ phendľa peskre romeske. O Rom naŝťik avľa kija peste, sar dikhľa kajso lačhipen pro taňiris. O chaben andre leste peľa sar andre chaňig. Imar has polokes rat a avri ŝitisaľolas. E gadži dikhľa pro Rom a chudľa te vakerel: „Akana pre rat tut imar ňikhaj namukhaha, presoveha adaj a tosara džaha.“ The avka pes ačhiľa. Mek leske thode andro gombocis maro the kotor balevas. O Rom nadžanľa, sar lenge te palikerel. Te na o gadžo, ko džanel, so pes leha ačhiľahas. Avka pes o Rom

diňa eŝebnone dromeha, pre savo talindľa.

Džalas ta džalas, až doavľa ki o jekh gav. Sar geľa odijader, prindžardľa, hoj odoj beŝen o Roma. Až o jilo leske pochufiľa. Avka pes mukhľa prosto kija lende. Nalikerďa but a zadikhle les o cikne čhave, rozdenaŝte pes kija leste a zvedavones peske les obdikhenas. „Ta so, čhavale, pačinav pes tumenge? Zijand, hoj pre ma nafiĝinen varesave cukri, ulahas tumen so te čhinel.“ O čhave čak dikhenas a gele lestar odijader. Oda les imar zadikhle the o Roma, so has avri. Kija lende pes pridine the o dživľija the bareder čhave a maj has e dvora pherdí. Sako has zvedavo, k’oda avel.

O Rom doavľa ži kija lende a ŝukares pozdravindľa. „Lačho dives tumenge žičinav. Gondolinav, hoj naruŝen, kaj avľom ke tumende. Doande man mire pindre, aňi nadžanav sar.“ „Ma omang tut. Imar dikhľal, hoj Rom Romes te na lel andro kher a te na del les te chal?“ phendľa o phureder Rom, so terďolas maj paŝ leste. „Igen tumenge palikerav savorenge, som pro droma imar but a but divesa a le Romenca pes nazgeľom, aňi nadžanav kana.“ Avka lestar savore phučenas, khatar hino, kaj džal a so jekh aver.

Kaj te avel andro romano gavoro cudzo Rom, oda pes naačhiľa imar čirla. Vakernas a vakernas, až avľa avri o phuro Kachňaris. Avka les adaj vičinenas savore, bar te les has o nav Jožus. Vičindľa le Romes ke peste andro kher, leskeri romňi thoďa leske haluŝki a o phuro Kachňaris chudľa leske te phučkerel, khatar hino, kaj džal a soske. Avka o Rom chudľa te vakerel, sar phares pes lenge dživel a vaŝ oda

geľa andre luma te anel varesave love, hoj te predživen. O phuro Kachňaris odžidľahas a maj zmu-khľa: „Me kola gava, khatar tu sal, džanav. Me som andal trito gav paŝal tumende, odoj predžidľom o terňipen. Avka sar tu, geľom andre luma, avľom adaj, arakhľom peske la romňa a imar ačhiľom adaj. Nasas tiro papus o phuro Jan-tekus?“ phučľa le Romestar. O Rom čak diňa avri o jakha. „Ta tumen les prindžarnas?“ „Ta

dikhes, hoj hat, the tira baba, la Pavlina.“ O Rom ačhiľa sar kaŝt. Avka peske vakernas a kija lende pes pridine mak aver Roma. Pre aver dives tosara o Rom igen palikerďa le phure Kachňariske the savore Romenge, hoj les avka ŝukares priile maŝkar peste a vidiňa pes palis pro drom. „Ma bister,“ phendľa leske o phuro Kachňaris, „adaj tute o vudar phundrado, kana čak aveha. Sar birinaha, ta tuke žutinaha.“

(o agor andro aver čislos)

Andrej Giňa, Praha, 2014.

Foto: Lukáš Houdek

Andrej Giňa: O Romovi a staré Jožaně

Bylo nebylo, milý, požehnaný a spravedlivý Bože, žil jednou jeden Rom. Ten měl tolik dětí, kolik je na nebi hvězd, a možná ještě o jedno víc. Jako všichni ostatní Romové, i on byl velice chudý, že chudšího člověka byste těžko někde jinde našli. Se svojí ženou a dětmi bydlel v malé chaloupce na kraji vesnice.

Jednou seděli všichni doma kolem stolu a čekali na jídlo. Žena vařila taštičky a pekla placky. Všichni už se nemohli dočkat, až bude uvařeno. Kdyby mohli, snědli by snad i hrnec, ve kterém se vařilo. Rom pozoroval svou ženu, zdála se mu nějaká smutná, jako by plakala. „Tak co je s tebou?“ zeptal se jí, „jindy míváš plno řečí, a dnes jsi ještě pusu neotevřela.“ „Ráno, když jsi šel do lesa,“ začala žena, „tak jsem byla ve vesnici, abych sehnala něco k jídlu, ale nikdo mi nedal ani bramboru. Tohle jídlo, které chystám, je to poslední, co máme doma. Na zítra už nemáme nic, nezůstala nám ani suchá kůrka.“ „Ale ženuško, kolikrát už jsme na tom byli stejně. Zítra brzo vstanu a půjdu do vesnice, uvidíš, že něco k jídlu donesu.“

Jak řekl, tak udělal. Vstal brzy ráno, obešel celou vesnici, ale nepřinesl nic. Žena mu povídá: „Jestli nechceš, abysme tu všichni pomřeli hladu, musíš jít do světa vydělat nějaké peníze. Jinak tu všichni hladem zajdeme.“ Rom se druhého dne sbalil a vyrazil do světa.

Žena ho šla vyprovodit až na kraj vesnice a s pláčem se s ním loučila. Ani muži nebylo lehce, jen tak tak zadržoval slzy. „Dávej na sebe pozor, však víš, že tu na tebe čekáme jako na smilování. Když nebudíš mít štěstí, vrať se raději hned zpátky domů,“ řekla mu žena. Muž jí vše slíbil a pak se s těžkým srdcem rozešli.

Rom putoval z vesnice do vesnice, z města do města, ale štěstí jako by před ním utíkalo, a on ne a ne ho dosáhnout. Jednou zabloudil do hlubokého lesa. Bylo velké horko a on dostal žízeň. V takovém lese by snad měla být studánka, napadlo ho a vydal se ji hledat. Šel a šel, ale pořád na ni nemohl narazit. Tak si sedl pod jeden vysoký strom a jak byl unavený, usnul.

Naštěstí šel tudy hajný a když ho zahlédl, zamířil přímo k němu. „Co tu děláš, člověče, jak ses sem dostal? Vždyť v této části lesa nepotkám živou duši jak je rok dlouhý. Tady všude je spousta vlků, kdybys jim přišel do cesty, roztrhají tě. Jen pojď se mnou k nám, vypadáš hladově. Moje žena už určitě něco dobrého uvařila.“ Rom hajnému ze srdce děkoval a šel s ním. Hajná jen překvapeně koukala, koho to muž přivedl domů. „Objevil jsem ho v lese, spal pod tím vysokým smrkem. Kdybych ho nenašel, jistě by ho vlci roztrhali. Je úplně zmožený a hladový, našlo by se tu něco k jídlu?“ zeptal se hajný. „Musíte chvilku počkat,

Rudolf Dzurko: Violoncellista, dřevorezba, Muzeum romské kultury

hned bude uvařeno.“ Netrvalo ani deset minut a žena jim přinesla na stůl pečené maso a brambory. „To je ten zajíc, cos zastřelil včera,“ řekla svému muži. Rom nevěřil svým očím, když uviděl takovou lahůdku před sebou na talíři. Jídlo do něj v mžiku spadlo jak do studny. Už byl večer a pomalu se stmívalo. Hajná se podívala na Roma a povídá:

„Teď na noc tě nikam nepustíme, zůstaneš tady a ráno půjdeš svou cestou.“ A tak se stalo. Ráno mu ještě do uzlíku nabalili chleba a kus slaniny. Rom nevěděl, jak jim poděkovat. Nebýt hajného, kdoví, jak by to s ním dopadlo. Pak se vydal první cestou, na kterou narazil.

Šel a šel, až přišel do jedné vesnice. Jak jí procházel, zjistil, že tam bydlí taky Romové. Srdce mu radostně poskočilo. Pustil se rovnou cestou k nim. Netrvalo dlouho, zahlédly ho děti a hned se k němu rozběhly a zvědavě si ho prohlížely. „Tak co, děti, líbím se vám? Škoda, že na mně nevisí bonbóny, to byste si natrhaly, co?“ začal s nimi žertovat. Děti jen koukaly a pak se smíchem odběhly. Ale to už ho zahlédli místní, co byli venku, začaly vylézat i ženy a další děti a hned bylo na plácku před romskými domky plno. Každý byl zvědavý, kdo to k nim jde.

Rom přišel blíž a pěkně je pozdravil: „Přeji vám všem dobrý den. Snad se nezlobíte, že jsem přišel za vámi. Nohy mě nesou, už ani nevím kam.“ „Jen se neomlouvej. Kdo kdy viděl, že by Rom Roma nepozval do svého domu a nedal mu najíst,“ řekl jeden za starších mužů, kteří tam postávali. „Moc vám děkuju. Už jsem na cestě spoustu dní a s našima lidma jsem se nepotkal, ani nepamatuju.“ Všichni se ho začali vyptávat, odkud pochází, kam jde a všechno možné.

Už dlouho se totiž nestalo, že by do té romské vesničky zašel nějaký cizí Rom. Povídání nebralo konce, když vyšel ven starý Kachňár. Tak mu tu všichni říkali, i když ve skutečnosti se jmenoval Jožo. Hned zval naŝeho Roma k sobě domů, a jeho žena jim uvařila halušky. Starý Kachňár byl náramně zvědavý patron a začal se hned Roma vyptávat, odkud jde, kam má namířeno a proč. Rom mu začal povídat o tom, jak těžce se jim žije a že se vydal do světa, aby sehnal nějaké peníze, aby mohli vůbec přežít. Kachňár hned ožil a spustil: „Tam, odkud jsi, tam já to moc dobře znám. Pocházím ze třetí vesnice vedle vás, tam jsem prožil svoje dětství. Tak jako ty, i já se vydal do světa, až jsem došel sem. Našel jsem si tady ženu, no, a už jsem tady zůstal. Poslyš, nebyl tvůj děda starý Jantek?“ Rom jen překvapeně vykulil oči: „Cože, tak vy jste ho znal?“ „To se ví, i tvou babičku, Pavlínu,“ povídá Kachňár. Rom zůstal překvapeně koukat, taková náhoda. Dlouho si pak ještě povídali, přidali se k nim i další sousedé. Druhý den ráno Rom poděkoval Kachňárovi a všem ostatním, že ho tak pěkně vzali mezi sebou a vydal se zase na cestu. Starý Kachňár mu ještě připomněl: „Nezapomeň, že tady máš dveře otevřené, kdykoliv půjdeš kolem. Když budeme moct, rádi ti pomůžeme.“

(pokračování v příštím čísle)

Přeložila Martina Vyzblová

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na duben 2014

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

Výstavy

SVĚT BEZ HRANIC. ROMOVÉ A SPORT

Výjimečné osobnosti. Silné příběhy. Sportovní úspěchy, překonané překážky i bolesti. To jsou Romové a sport v Muzeu romské kultury. Interaktivní výstava představuje dosud nemedializované téma romských sportovců, kteří reprezentovali a reprezentují naši zemi. 20. 3.–21. 9.

CIKÁNSKÝ MÝTUS

Výstava pohlednic a dobových fotografií odhaluje protiklad mezi autentickým zobrazením života Romů a romantizujícími stereotypy, které si o nich vytvářela majorita. 8. 4.–21. 9.

FILMOVÝ ČTVRTEK

V MORAVSKÉ ZEMSKÉ KNIHOVNĚ

Nový a unikátní dokument slovenského režiséra Ladislava Kaboše **VŠECHNY MOJE DĚTI**, ukazuje příběh charismatického faráře Mariána Kuffy v zapomenutých romských osadách. Film šokujícím způsobem odhaluje problémy, se kterými romská komunita zápasí. Sledujeme dramatické mikropříběhy Romů a sysifovský boj Kuffy s drsnou realitou: chce, aby jeho děti objevily své schopnosti, naučily se ne-

závidět a pomáhat jeden druhému. Podaří se mu to?

Po skončení filmu bude následovat diskuze se spoluautorkou scénáře, Svatavou Marií Kabošovou. Všechny moje děti, Slovensko/Česká republika, 2013, 90 min.

Místo konání: Moravská zemská knihovna, Kounicova 65a, Brno. 24. 4. 2014 v 18.00 hod.

MÓDNÍ PŘEHLÍDKA GYPSY MAMA

Módní přehlídka nové oděvní značky Gypsy mama představí modely, které spojují současnou street módu s prvky tradičního romského odívání. Modely navrhly brněnské návrhářky a ušily dobrovolnice ze sdružení Drom. Přehlídka se koná ve spolupráci s o.s. Tri-pitaka v rámci Týdne romské kultury. Vstup je zdarma. 10. 4. v 17 hod.

JOM-HA-ŠOA Den vzpomínání na oběti holocaustu

Pietní akt Jom-ha-šoa se bude letos poprvé konat také v Brně. Na Moravském náměstí budou probíhat veřejná čtení jmen mužů, žen a dětí, kteří byli pro svůj původ diskriminováni nebo zavražděni nacistickým režimem. **Místo konání:** Moravské náměstí, před Moravskou galerií. 28. 4. 2014, 14 hod.

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Pobočka Černovice, Charbulova 38
tel.: 548 538 275, cernovice@kjm.cz, www.kjm.cz

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY SE PŘEDSTAVUJE...

U PŘÍLEŽITOSTI MEZINÁRODNÍHO DNE ROMŮ (8. DUBNA)

VÝSTAVA

2. – 30. 4. 2014

MUZEUM
ROMSKÉ
KULTURY

Výzva – nová redakční soutěž!

Posílejte své názory, postřehy i zprávy o životě ve vašich regionech: rhangos@volny.cz.

Ve spolupráci s MRK redakce vyhláší soutěž:

zašlete svoji fotku s našimi novinami (v tiskové kvalitě) na výše uvedený e-mail (nebo poštovní adresu). Uveďte jméno a adresu. První tři získají dárek z muzea (www.rommuz.cz): **CD To jsou těžké vzpomínky** (s romskými písněmi) a **volnou vstupenku** na jakoukoliv z akcí a výstav MRK.

**Adresa redakce
Romano hangos
a Společenství Romů
na Moravě**

**Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz**

**číslo účtu:
27-488570217/0100**

KONKURZ NA ŠÉFREDAKTORA ROMANO HANGOS!

POŽADAVKY: VŠ na úrovni magistra, nebo student oboru žurnalistika s předpokladem reálného dokončení oboru. Znalost romského jazyka a prostředí výhodou.

Životopisy a motivační dopisy zasílejte IHNED, nejpozději však do 30. dubna 2014 na e-mail: holomkova@srnm.cz nebo na pošt. adresu: Společenství Romů na Moravě, Bratislavská 65a, 602 00 Brno. Vybraní uchazeči budou pozváni k pohovoru.

SRNM hledá pracovníka!

Hledáme samostatného sociálního pracovníka do terénních služeb v Brně. Požadujeme VŠ, VOŠ sociálního směru, trestní bezúhonnost; praxe výhodou! Nástup od dubna, smlouva na HPP do konce roku (vysoký předpoklad obnovení smlouvy v dalších letech). Životopisy a motivační dopisy zasílejte na adresu srnm@srnm.cz. Vybraní uchazeči budou kontaktováni a přizváni k pohovoru.

Nabídka inzerce

Ceník:

**celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²**

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na mail: holomkova@srnm.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

blahopřejeme

Boxer Ladislav Gaži jubilující

Laszlo–Ladislav Gaži, který se celý svůj život věnoval sportu, hlavně boxu a výchově mladých nadějných boxerů, se dožívá letos v březnu 65 let. Má dceru Danu, i ona byla vrcholová sportovkyně, reprezentantka ČR, gymnastka a myslím, že se o ní dozvíte i na právě zahajované výstavě Muzea romské kultury Svět bez hranic/Romové a sport. Dne 13. 3. 2014 se Ladislav Gaži dožívá jubilea, 65 roků, i my se připojujeme ke gratulantům.

Dana Teinitzer-Šarkőziová a Vlastimil Gregor.

Ladislav Gaži a Dana Teinitzer-Šarkőziová.

Foto ze soukromé sbírky Dany Teinitzer-Šarkőziové

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:
způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00.

Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100

cena předplatného pro rok 2014 je 280 Kč